Cəbi BƏHRAMOV – 60

ƏSL VƏTƏNDAŞ, TƏƏSSÜBKEŞ ZİYALI

Elə insanlar var ki, zaman keçdikcə, daha yüksək mərtəbələrə qalxdıqca həyatını, insanlara münasibətini dəyişir. İnsan da var ki, nə qədər yüksək zirvələr fəth etsə belə öz sadəliyini, təvazökarlığını, ülviliyini daim qoruyub saxlayır. Məhz, haqqında söz açdığımız çox hörmətli Cəbi Bəhramov belələrindəndir. Onun tutduğu vəzifə – mənən təmizliyi, səmimiliyi, vətənpərvərliyi sayəsində hiss olunmamış, əksinə insanlara münasibəti tamamilə sadələşmişdir. Sadə və olduqca şərəfli həyat yolu keçən Cəbi Əmirvar oğlu Bəhramov 1959-cu il iyulun 16-da Qərbi Azərbaycanın (İndiki Ermənistan) Zəngəzur mahalının Qafan şəhərində anadan olmuşdur. Ailəsi 1961-ci ildə Mehri rayonunun Aldərə kəndinə köçmüşdür. Orta təhsilini 1966-1970-ci illərdə Zəngəzur mahalının Mehri rayonun Aldərə kəndində, 1976-1977-ci illərdə orta texniki təhsilini Sumqayıt şəhərində, ali təhsilini isə 1977-1982-ci illərdə Özbəkistan Respublikasının paytaxtı Daşkənd şəhərində Daşkənd Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində almışdır. 1982-ci ildə Azərbaycan SSR Ali və Orta ixtisas Təhsili Nazirliyinin göndərişi (vəsiqə № 33) ilə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının (indi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutuna baş laborant vəzifəsinə qəbul edilir. 1982-1987-ci illərdə o, baş laborant, 1998-2000-ci illərdə kiçik elmi işçi, 2000-2001-ci illərdə baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. 2001-ci ildən AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsində çalışır. 2003-2010-cu illərdə və 2016-cı ildən ictimai əsaslarla İnstitutunun «Azərbaycan Respublikasının tarixi» şöbəsinə rəhbərlik etdir. 1999-cu ildə «Azərbaycan dəniz neftçıxarma sənayesinin yaranması və inkişaf tarixi (1949-1980-ci illər)» adlı dissertasiya mövzusunu müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsini, 2018-ci ildə dosent elmi adını almışdır.

Cəbi Bəhramov işləyə-işləyə, öyrənən, öyrənə-öyrənə inkişaf edən bir şəxs olduğundan ona tapşırılan işin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlir. Cəbi müəllim kimi dəyərli oğullara xalqımızın həmişə böyük ehtiyacı vardır. Belə məğrur və dəyanətli oğulların köməyi ilə Vətən övladları saflaşır, intellektual potensialı artır. Dərin təfəkkürə malik hörmətli professor Cəbi Bəhramov 2003-cü ildən bu günədək AMEA Rəyasət Heyəti İctimai Elmlər Bölməsinin Tarix üzrə Problem Şurasının üzvüdür. T.ü.f.d. C.Ə.Bəhramov 2003-2018-ci illərdə AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu nəzdində fəaliyyət göstərmiş D.161.01 Dissertasiya Şurasının elmi katibi vəzifəsini yerinə yetirmiş və bu müddət ərzində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları ilə yanaşı, TC-ti, İİR-sı Şimali Kipr Cümhuriyyəti vətəndaşları da tarix üzrə fəlsəfə doktoru və tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcələri almaq üçün dissertasiyaların müdafiə olunması işinə böyük əmək sərf etmişdir.

Vətənpərvər ziyalı olan Cəbi Bəhramovun tədqiqatlarında erməni millətçilərinin Azərbaycan neft sənayesinə iqtisadi zərbə vurmaq cəhdləri arxiv sənədləri əsasında ifşa olunur. O, Azərbaycan neft sənayesi tarixi problemləri ilə yanaşı Azərbaycan-Erməni münasibətləri, erməni terrorizmi, Rusiyanın Qafqazı işğal siyasətində erməni amili məsələlərinin tədqiqi ilə də məşğul olur. Hörmətli Cəbi müəllim 2003-cü ildə AMEA Tarix İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə rus və ingilis dillərində çap olunmuş "Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarında törətdikləri əməllər barədə tarixi həqiqətlər" kitabının müəlliflərindəndir.

Cəbi Bəhramov yaşadığı və çalışdığı dövrün ictimai-siyasi proseslərindən kənarda qalmayan bir şəxsiyyətdir. O, xalqının azadlığı, müstəqilliyi uğurunda XX əsrin 80-ci illərinin sonlarında başlanan milli-azadlıq hərəkatında öndə dayanmış, ictimai-siyasi proseslərdə yaxından iştirakı ilə bir çox məsələlərin macərasına düşməsinə kömək etmişdir. 1988-ci ildə Ermənistan dövlətinin azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycandan – tarixi etnik torpaqlarından deportasiyası bir ziyalı kimi Cəbi müəllimi mübarizə və siyasət meydanına atmışdır. El-obaya bağlı bir insan kimi tarixi etnik torpaqlarından deportasiya edilmiş soydaşlarının haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında, erməni şovnizminin, rəzilliyinin iç üzünün açılmasında onun müstəsna xidmətləri olmuşdur. O, Qərbi

Azərbaycanın tarixi coğrafiyasının, etnik mədəniyyətinin, əxlaqi-mənəvi dəyərlərinin bilavasitə Azərbaycan türkləri ilə bağlı olduğunu tarixi qaynaqlar, elmi mənbələrlə üzə çıxarmış, tarixi düşmənlərimizin məkirli və mənfur siyasətinin mahiyyətini açıb göstərmişdir. Yuxarıda adıgedən önəmli problemlərlə bağlı əsərlərin nəşrində və yayılmasında Cəbi Bəhramovun xidmətləri danılmazdır və mən deyərdim ki, alqışa layiqdir.

Cəbi Bəhramov 2003-cü ildə nəşri başa çatdırılmış çoxcildli "Azərbaycan tarixi"nin VII cildinin müəlliflərindən biri və onun məsul katibidir. Bundan əlavə o, "Aztelefilm" studiyasının çəkdiyi "Odlu məmləkət" (1998), Lider TV-nin çəkdiyi "Dəmir atlı cəngavər" (2003), İTV-nin çəkdiyi "Fətəli xan Xoyski" (2005), "Space" TV-nin çəkdiyi "Azərbaycan neftinin tarixi" (rejissor Vasif Mustafayev, 2010, 4 seriyalı) adlı, "İki sahil TV" və CBSTV kanalının çəkdikləri veriliş və sənədli filmlərin çəkilib hazırlanmasında bilavasitə iştirak edib.

İnsanları sevib, onların bütün qayğılarına həssaslıqla yanaşmaq, ehtiyaclarına kömək etmək, yardım göstərmək Cəbi Bəhramovun əxlaq normalarına çevrilmişdir. Ciddi və olduqca mükəmməl əsərlər müəllifi olan Cəbi müəllim 2005-ci ildə Rusiya Böyük Ensiklopediyasının çapdan çıxmış xüsusi cildinə daxil edilmiş "Azərbaycan: tarixi oçerk" adlı mətnin həmmüəlliflərindən biridir. 2006-cı ilin əvvəlində Azərbaycanın görkəmli alimləri tərəfindən hazırlanaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "ön söz"ü ilə nəşr edilən Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının xüsusi cildinin ilk variantına daxil edilən "Tarix" bölməsinin "Azərbaycan 1941-2005-ci illərdə" və o cümlədən "Heydər Əliyev Fondu" adlı mətnlərin müəllifi Cəbi Bəhramovdur. O, 2014-cü ildə "Azərbaycan neftinin tarixi: Ən qədim zamanlardan bu günədək" adlı monoqrafiyanı başa çatdırmış və nəşrə təqdim etmişdir. Bundan əlavə, hörmətli Cəbi müəllim hazırda "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda neft hasilatı, neftçıxarma sənayesinin yaranması və inkişafı tarixi (XX əsrin II yarısı - XXI əsrin əvvəllərində)" mövzu-sunda tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsini almaq üçün yazdığı dissertasiya işini başa çatdırmışdır."Qubadlı. Qədim Azərbaycan torpağı Zəngəzurun qapısı" (B., 2013); "Zəngəzur tarixi" (B. 2012) adlı fundamental əsərlərin ərsəyə gəlməsində C.Bəhramovun da böyük zəhməti olmuş və həmin kitabların həmmüəllifidir.

Çox hörmətli Cəbi Bəhramovun müəllifi və baş redaktoru olduğu "Azərbaycan Respublikasının sərhəd mühafizə xidmətinin yaranması və inkişafı tarixi", "Nobellər və Bakı nefti", "Azərbaycan nefti" Azərbaycan və ingilis dillərində 2009-2010-cu illərdə nəşr olunmuşdur. Bütün bu görülən işlərin davamı olaraq, Cəbi Bəhramov 2013-cü ildə Tarix İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə nəşr edilmiş "Heydər Əliyev" adlı ikicildlik monoqrafiyanın və iki cildlik "Heydər Əliyev: Azərbaycan elminin keşiyində" adlı sənədlər toplusunun müəllifi olmuşdur. O "Azərbaycan Milli Atlası"nın "Tarix" bölməsinin və Azərbaycan tarixinə dair xəritələrin tərtibində və mətnin yazılmasında iştirak etmişdir. Ümumilikdə isə, Cəbi müəllim 80-dən çox elmi əsərin müəllifi və həmmüəllifidir. Onun əsərləri, türk, ingilis, rus və ispan dillərində, Argentina, Türkiyə, Rusiya Federasiyası, Gürcüstan, Ukrayna və digər xarici ölkələrdə nəşr olunmuşdur. Öz xalqının problemlərinə dərindən bələd olan, həmin problemlərin həlli üçün imkanları daxilində əzmlə çalışan Cəbi Bəhramov 2007-2019-cu illərdə Azərbaycan, Türkiyə Cümhuriyyəti, Türkmənistan, Qazaxıstan, Rusiya Federasiyası, Ukrayna, Gürcüstan və digər ölkələrdə keçirilən beynəlxalq elmi konfranslarda, sessiya və simpoziumlarda aktual mövzularla fəal iştirak etmişdir.

Çox hörmətli professor Cəbi Bəhramov təkcə mükəmməl, əhəmiyyətli elm sahibi olmaqla nüfuz qazanmayıb, o, həm də faydalı əməlləri, saf əxlaqı, vətənpərvərliyi və xeyirxahlığı ilə sınaqlardan keçib, hörmət qazanıb. Geniş siyasi biliklərə və zəngin təcrübəyə malik Cəbi müəllim 1990-2018-ci illərdə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. O Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Qərb Universiteti "Politilogiya və beynəlxalq münasibətlər" kafedrasının müdiri, professoru olmaqla həmin universitetin bakalavr və magistr bölmələrində "Azərbaycan tarixi və beynəlxalq münasibətlər tarixi" fənlərindən dərs deyir. 2009-cu ildə Kaspi Universitetinin Elmi Şurasının qərarı ilə Cəbi Bəhramova Fəxri professor elmi adı verilmişdir.

Bir şəxsiyyət, ziyalı və alim olaraq Cəbi Bəhramov AMEA Tarix İnstitutunda doktorantura və dissertantura yolu ilə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması işinə də rəhbərlik edir. Onun rəhbərliyi altında 5 nəfər tarix üzrə fəlsəfə doktoru hazırlanmışdır. Onu da qeyd edək ki, hörmətli alim 2003-2018-ci illərdə AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərmiş D.01.161 Dissertasiya Şurasının elmi katibi vəzifəsini yerinə yetirmiş və bu müddət ərzində 400-ə yaxın şəxs tarix üzrə fəlsəfə doktoru və tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcələri almışdılar.

Xalqının xeyrində-şərində həmişə fəal iştirak edən, onların içərisində olub, sevincinə sevinib, kədərini öz dərdi bilən, həmsöhbət olmaq, dinləmək bacarığına malik olan Cəbi müəllimi xalqına sevdirən elə məhz budur. Sadə insanlar, inkişaf, tərəqqi, mədəniyyət - bir sözlə dəyərli nə varsa – qəlbi və düşüncəsi böyük olan Cəbi müəllimin marağındadır. O yaşadığı məkanın, zamanın və müqəddəs insanların arasında zirvələr fəth etmişdir. Bu təsadüfi deyil. Onun doğulduğu, boya-başa çatdığı coğrafi mühit, əhatəsində yaşadığı dünyagörmüş böyükləri və müdirik siyasətçilərlə bir yerdə fəaliyyəti bu yüksək hissələri, analoqu olmayan əqidəni formalaşdırmışdır. Bütövlükdə Cəbi müəllimin ziyalı, alim, tarixçi, direktor müavini kimi fəaliyyəti vətənə, millətə, dövlətə şərəfli xidmət, şəxsiyyətin bütövlüyü nümunəsi olmaqla, əsərləri gənclərimizin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində mühüm rol oynamışdır və oynayacaqdır. Çox hörmətli Cəbi müəllim, bir daha yubileyinizi təbrik edir, Azərbaycan elminin inkişafı naminə bundan sonrakı səmərəli fəaliyyətinizdə uğurlar, möhkəm can sağlığı, uzun və mənalı ömür arzulayıram! İtirdiyimiz Müqəddəs Torpaqlarımızı görmək diləyi ilə!

***Nazim* Məmmədov**
AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu. t.ü.e.d, baş elmi işçi.